

Een echo van overzee

Het leven van mijn grootmoeder

Colofon

ISBN: 978 94 6365 395 4

1e druk 2021

© 2021, Loes Dijk

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

Telefoon: 058 - 289 48 57

Vormgeving omslag en binnenwerk: Evelien Veenstra

Foto voorkant: Marjolein van Roosmalen

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Een echo van overzee

Het leven van mijn grootmoeder

Loes Dijk

Inhoud

Een inspirerende brief	9
De fodoos	11
Familieonderzoek	15
Beth Palet	21
De echo	24
Teetje	26
Vlaardingen	30
Een tweede kans	33
Een gevallen vrouw	36
Het medaillon	38
Hereniging	41
Afscheid	44
Verre familie	46
Huizen	50
Het weerzien	53
Op de bonnefooi	58
Een schat aan informatie	61
Zomerstorm	65
Een oud-Hielper	70
Bloemen voor de koningin	73
De bastaard en de hoer	77
De toelage	79
Een wissel uit Vlaardingen	82
Het Badpaviljoen	86
De waarheid	89
Verliefd	92
Boer trouwt boer	94
Bote Lieuwe	97
De ontmoeting	101

De oorlog van mijn vader	104
4 en 5 mei	108
De eerstgeborene	111
Een eigen gezin	114
Oorlog	118
Brief aan tante Cor	122
Het mooiste meisje van Huzum	129
Jehannes	132
Kleinkinderen	135
Borstkanker	138
Het medaillon	143
Een laatste fluistering	146
Met dank aan	151

Voor mijn kinderen

Sommige levens zijn verbonden in een echo die door
de generaties heen weerklinkt

Pieter de Wit x Aafke de Boer

Mina 1870	Arie Balte 1872	Lucia 1865	Cornelius 1876	Dirk 1887	Lucia 1878	Teefje 1880	Pieter 1882	Johanna 1885	Pieter 1886
--------------	--------------------	---------------	-------------------	--------------	---------------	----------------	----------------	-----------------	----------------

Onbekende man - Teefje de Wit x Gerrit Jan Schouten

1880
1876

Pleegouders
Gerrit Tuinman en
Trijnĳte Koning

Lucia
1899

Hendrika
1905

Wilhelmina
1909

Elisabeth Maria
1913

Lucia de Wit x Bote Lieuwe Dijk

Gerrit Klaas
1925

Alle Sijtse
1927

Alle Sijtse Dijk x Jtske Tabak
1927
1929

Catharina Lucia 1956	Leonard Dirk 1961	Lucia Christina Marianne (Loes) 1963	Dirk Roel Gerrit 1968
-------------------------	----------------------	---	--------------------------

Julian (Stiefzoon) 1982
Tobias (Stiefzoon) 1986
Lianna Lucia 1993
Sophia Elilida 2002

Een inspirerende brief

Ik ben onderweg naar huis. Ik kijk door het raam van de veerboot naar Terschelling. De zee is grijs en grauw, de regen slaat tegen de ramen. Ik leg de brief op tafel. Een brief vol verdriet, angst en eenzaamheid. Mijn moeder vond hem tussen oude spullen van mijn vader. Ze dacht dat ik er misschien nog iets aan kon hebben voor mijn lezingen. Buiten spelen de golven het spel met een zeiljacht dat op en neer deint. De stuurman heeft een stevig regenpak aan en schreeuwt aanwijzingen naar een vrouw die voor op het dek bezig is de fokkenschoot los te krijgen.

Af en toe doe ik een lezing rond mijn debuutroman *De oorlog van mijn vader. De bovenduiker van Hilaard*. Voor een groep oud-gevangenen van het concentratiekamp Wilhelmshaven en hun familie vertel ik bijvoorbeeld over het kampleven, en laat ik de kampkleren van mijn vader zien. Wanneer ik lesgeef aan scholieren over de Tweede Wereldoorlog, heb ik het met ze over keuzes maken. De keus om te collaboreren, je te verzetten, niets te doen of de situatie dat je geen keuze hebt. Op de avond van de vrouwenvereniging vertel ik hoe mijn moeder na de oorlog mijn vaders ware oorlog heeft bevochten. Een verhaal van lang geleden dat een zaal of klaslokaal stil krijgt. Na afloop hoor ik vaak dat men het indrukwekkend vond. Zelf ben ik keer op keer onder de indruk van wat het teweegbrengt.

Ik heb sterke gevoelens bij het lot van mijn grootvader, die op 45-jarige leeftijd werd gefusilleerd. Zijn leven hield op. Hij zou nooit weten wat er van zijn jongens zou worden. Hij zou geen opa worden. Toen een nicht van mijn vader belde naar aanleiding van mijn eerste boek, spraken we lange tijd over de moeder van mijn omgekomen grootvader, die na de oorlog op haar oude dag in Harderwijk woonde. Ze zag de daar gelegerde militairen voor Duitsers aan. Wanneer ze voorbij marcheerden, stond ze bij het

hek met de vuist om hoog en schreeuwde: ‘Rotsakken, jimme hawwe myn jonge fermoarde!’ Het drama was veel groter dan alleen het verhaal van mijn vader en grootvader. Mijn grootvader had ook ouders, broers, zussen, die geschokt achterbleven na zijn dood. Hij had een vrouw, Lucia. Mijn grootmoeder.

Op de vijf kantjes die voor me liggen, beschrijft Lucia wat háár is overkomen in het laatst van de oorlog. De spoorwegstaking, het onderduiken, het verlies van haar man, het verraad van haar jongens en de onzekere maanden nadat ze naar Duitsland waren gedeporteerd. Haar jongste zoon, die na de bevrijding maar niet thuis kwam. De hoop, de vrees. Ik begin me een beeld te vormen van deze vrouw, die in mijn boek een bescheiden plek innam. Het is alsof ze nu pas tot me doordringt, er nu pas mag zijn. Ze heeft me eerst het verhaal van haar man en kind laten vertellen.

Ze schrijft haar brief aan tante Cor. Ik heb geen idee wie deze tante is. Het is een adres in Noord-Holland. Ik zie het verband niet. Lucia groeide op in Hindeloopen en woonde later met haar eigen gezin in Leeuwarden. Thuis pak ik de verzamelmap rond mijn eerste boek. Ik zoek de foto van het graf op de Huzumer begraafplaats. Ik lees haar naam: Lucia de Wit. Vreemd, haar ouders heetten Tuinman. ‘Geboorteplaats Vlaardingen’. Ik meende dat ze uit Hindeloopen kwam. Vaag herinner ik me dat mijn moeder eens vertelde dat ze een aangenomen kind was. Mijn nieuwsgierigheid is gewekt. Ik wil verder zoeken naar informatie over de grootmoeder wier naam ik draag. Het lijkt alsof ik door haar brief op een spoor ben gezet, het spoor naar mijn grootmoeders verleden.

De fotodoos

Vanuit Harlingen rijd ik richting Leeuwarden. Het is rustig op de weg. Mijn moeder staat in de keuken van haar flatje hapjes te maken. Ze is verrast door het vroege tijdstip van mijn komst. Ik heb een auto gehuurd in plaats van gedoe met treinen die op zondag maar eens per uur rijden. We gaan aan de koffie. Ze heeft de fototrommels en een tasje met oude documenten klaarliggen. We beginnen erin te neuzen. Bij veel foto's vertelt mijn moeder een verhaal. Ze weet heel goed wie er allemaal op staan. Ik haal de kiekjes waarop mijn grootmoeder staat eruit. Een prachtige, oude foto komt uit de doos tevoorschijn. Er staat een lief kind op met lange, blonde haren in haar mooiste kleren. Ze heeft een bos bloemen in haar hand. 'Dat is Lucia als meisje. Ze mocht een keer bloemen aan de koningin geven.' Mijn moeder zoekt een afbeelding van twee dames in ouderwetse kledij met grote hoeden op. Het zou om een sepiakleurige foto gaan die op een ouderwets kartonnetje geplakt zit. Ze vertelt dat die foto iets te maken moet hebben met de afkomst van mijn grootmoeder omdat deze in Vlaardingen is gemaakt, de geboorteplaats van Lucia. Het plaatje zit er niet bij. Ze herinnert zich dat ze de afbeelding samen met een soortgelijke foto van de burgemeester van Hindeloopen ergens heeft weggelegd. Ze weet zeker dat zij ze in haar bezit had, omdat zij degene was die na het overlijden van haar schoonmoeder het huis moest opruimen. Ze zaten in een speciaal trommeltje met herinneringen van Lucia aan het verleden. Waarschijnlijk te goed opgeborgen. We zoeken in laatjes en kasten. Uiteindelijk doe ik nog een poging beneden in de schuur. Ik vind tussen de kerstartikelen en tuinmeubeltjes oude fotoboeken en bakken waarin spullen van mijn overleden vader en broer zitten. Bakken vol verdriet. Ik word er naar van. Toch zoek ik ze door. Misschien heeft mijn moeder de foto's in een van die dozen gestopt. Maar waar de dames uit Vlaardingen zijn gebleven, blijft een raadsel.

Boven gekomen praten we verder over mijn grootmoeder. Over haar moeder, die ongewenst zwanger bleek te zijn. Samen met haar schoonzus Ans had mijn moeder zich ooit ook al eens over het raadsel van Lucia's afkomst gebogen. Hun bevindingen had ze bewaard op een notitieblaadje dat ze me geeft. Ik lees het briefje. Hierop staat dat mijn overgrootmoeder waarschijnlijk zwanger is geraakt van een hooggeplaatste, getrouwde persoon uit de omgeving van Alkmaar. Ze was daar in die tijd dienstbode. Ook hadden mijn moeder en tante Ans een verband gevonden met een burgemeester van Hindeloopen. Een foto van deze man in jachtkostuum zat in het trommeltje uit schoonmoeders boedel. Mijn moeder herkende de foto toen deze in de *Leeuwarder Courant* opdook in de rubriek 'Oer pake's tiid'. Het onderschrift vermeldde dat het de burgemeester van Hindeloopen en zijn jachtvriend betrof. De schoonzussen hadden zich afgevraagd welke rol deze burgervader in het leven van de opgroeiende Lucia had gespeeld. Ze staakten hun naspeuringen toen hun echtgenoten aangaven het niet op prijs te stellen dat het minder fraaie verleden van hun moeder opgerakeld zou worden.

Mijn moeder kwam in haar verkeringstijd vaak bij haar toekomstige schoonmoeder over de vloer. In het begin dacht ze niet goed genoeg te zijn. Een dochter van de groenteboer was te min voor de degelijke burgerjongens van Lucia. Maar naarmate mijn moeder vaker kwam, werden haar bezoeken meer op prijs gesteld. Ze ging graag uit met mijn moeder aan haar arm. 'Ik zag er best goed uit,' zegt mijn moeder met een glimlach. Mijn vader noemde haar terecht het mooiste meiske van heel Huzum. 'Ze was ook zo alleen. Je moet je voorstellen dat haar gezin kapot was. Ze vertelde me dat je vader nooit iets heeft gezegd over wat hij in Duitsland heeft meegemaakt. Van de vrolijke jongen werd hij een stille man. Zo heb ik je vader niet altijd meegemaakt hoor. Als meisje luisterde ik ook anders naar haar verhalen. Ik was jong. De oorlog lag achter ons. Ik begreep haar ook niet zo. Maar nu ik ouder ben, besef ik hoe het geweest moet zijn. Het gezin, man en zoons, dat was haar familie. Meer had ze niet. Haar pleegmoeder was voor de oorlog al overleden, haar pleegvader dementeerde.

Haar man, Bote Lieuwe, werd vermoord. De jongens waren geen jongens meer.' We bekijken in stilte de foto's. Mijn grootmoeder staat overal heel serieus op. Het hoofd licht gebogen. Op geen enkele foto lacht ze.

'Ze kwam veel bij de broers van haar man. Ik weet nog dat ze elke dinsdag naar omke Sytse en tante Janke ging in Hurdegaryp. Ze hielp dan met verstelwerk en haakte en breide van alles bij elkaar voor de kleinkinderen van haar zwagers en schoonzusters. Bote Lieuwe was de jongste in het gezin Dijk. Zijn broers en zussen hadden eerder kleinkinderen. Daar zag ze zelf ook zo naar uit.' Ik haal de koffiepote van achter en schenk nog eens bij. 'Tante Ans, de vrouw van haar oudste zoon, was als eerste zwanger. Schoonmoeder was zo gelukkig. Een groot deel van de babyuitzet werd door haar gemaakt. Gerrit en Ans woonden in Nijmegen. Dat was natuurlijk ver weg. Maar ze had vrij reizen bij het spoor en ging om de week twee dagen naar ze toe. In die tijd werd ze ziek. Haar eerste borst werd weggehaald. Het leek erop dat ze goed herstelde. Ans raakte zwanger van de tweede, kreeg geelzucht en moest het bed houden. Gerrit werkte hele dagen. Het gezinnetje met een kleine baby en eentje op komst had dringend hulp nodig. Lucia reisde regelmatig naar Nijmegen om te helpen waar ze kon. Ook ik raakte in verwachting en ze kon haar geluk niet op. Als oude vrouw die terugblijkt, begrijp ik dat zo goed. Ze was één met haar schoonfamilie, was liefdevol grootgebracht door haar pleegouders. Maar haar kinderen en kleinkinderen waren van haar. Háár vlees en bloed.' Ik zie de emoties bij mijn moeder opkomen. Haar blik in het verleden. 'Toen ik zwanger was van mijn eerste, vroeg ze me een keer aan haar andere borst te voelen. Ze dacht dat ook daar een knobbeltje zat. Ik heb gevoeld, maar wist niet wat ik zou moeten voelen. Ze was zo bang dat in haar andere borst ook kanker zat.'

Mijn moeder is in gedachten terug bij dat laatste stukje van mijn grootmoeders leven. Ineens kijkt ze op, begint weer in de foto's te rommelen. Ze haalt er een paar zwart-wit kiekjes uit. 'Kijk, dit was haar jeugdliefde uit Hindeloopen. Niet te geloven

Loes. Ik was een keer bij haar op bezoek in het ziekenhuis toen deze man zomaar de ziekenzaal inkwam met een enorme bos bloemen. Hij was helemaal uit Chicago gekomen om haar te bezoeken. Tegen beter weten in probeerde hij haar mee te nemen naar de States, maar het was te laat. De artsen hadden haar opgegeven. Hij stond erop bij haar te blijven tot ze stierf. Je vader en ik boden aan dat hij bij ons kon blijven. Wat was dat een fijne man. Hij maakte zelfs plannen voor je vader en mij om naar Chicago te komen en daar onze toekomst op te bouwen. Papa mocht hem graag. Aan deze man vertrouwde hij zijn oorlogsleed toe. Ik wist niet wat ik hoorde.’ Mijn moeder staat op, haalt het bonbonschaaltje uit de kast en zet het tussen ons in op tafel. ‘Het was zo dubbel. Voor mijn schoonmoeder was het fijn dat hij er voor haar was. Dat zag ik, dat voelde ik. Wat had ik hun samen een volgend stuk in het leven gegund.’ Ze geeft me de foto’s. ‘Misschien kun je over die man ook nog wat vinden. We hebben na haar overlijden nog wel een tijdje contact gehouden. Maar het verwaterde naarmate we het drukker kregen met ons groeiende gezin. De Boer heette hij. Met zo’n Friese voornaam, maar die weet ik niet meer.’

Met een doos vol foto’s keer ik terug naar het eiland. Ik zit in een stil hoekje aan boord van de Friesland en haal ze tevoorschijn. Een doos vol emoties. Ik denk terug aan mijn moeders woorden. ‘Het was haar familie, haar vlees en bloed’, dat raakt me het meest. Het gevoel ergens deel van uit te maken, verbinding te hebben met je verleden, heden en toekomst.

Familieonderzoek

Het is rustig in huis. Mijn jongste dochter is door de week meestal aan de wal. Zo hoeft ze niet elke dag op en neer te reizen naar school in Harlingen en kan ze na schooltijd met klasgenoten afspreken. We hebben daar samen met andere eilanders een goede oplossing voor gevonden. Elke avond is er een ouder om eten te koken en er voor de kinderen te zijn. Voor mij zijn de avonden door de week voor mezelf geworden. Tijd om verder te gaan met mijn zoektocht .

Ik bel oom Gerrit, de broer van mijn vader. Hij klinkt niet enthousiast. Hij vraagt me waarom ik dit verhaal wil vertellen. Ik leg hem uit dat ik door het schrijven van mijn eerste boek nieuwsgierig ben geworden naar het verleden van een grootmoeder die ik nooit heb gekend. Het is stil aan de andere kant van de lijn. Ik vraag hem wat hij weet over de biologische ouders van zijn moeder. ‘Niks,’ zegt hij. Er valt een volgende stilte. Ik vertel hem dat mijn moeder en zijn eigen vrouw destijds vermoedens hadden dat de burgemeester van Hindeloopen er iets mee te maken had. ‘Die hêt daar niks met te maken,’ zegt hij op z’n Luwaddes. Het zou volgens hem om een getrouwde man uit Alkmaar gaan. ‘Daar was dat mèns dienstbode. Ze het nooit naar myn moeke omsien,’ vervolgt hij. ‘Toen moeke toestemming van haar hewwe moest voor ut huwelijk met myn vader, is ze naar Den Haag reist. Daar het dat wijf de deur in har gesicht dichtsmeten.’ Hij uit vermoedens van prostitutie in Amsterdam. Meer weet hij niet. Ik vraag hem of hij foto’s heeft van zijn moeder uit vroeger tijden. Hij zegt me toe kopieën te sturen. Ik informeer of hij de afbeelding heeft van de burgemeester van Hindeloopen met zijn jachtvriend op een groen kartonnetje. Die heeft hij. Volgens hem was de man een goede vriend van de pleegvader van Lucia. Hij heeft ook nog foto’s van twee dames uit Vlaardingen, maar weet niet wie het zijn. Zou dat dan de foto kunnen zijn waar mijn moeder en ik

naar op zoek waren? Ik vraag hoe hij weet dat ze uit Vlaardingen komen. ‘Dat staat eronder,’ is zijn antwoord. ‘Moeke is geboren in Vlaardingen.’

Een paar dagen later ontvang ik de kopieën. De twee dames zijn jonge vrouwen, meisjes nog. Ze kijken serieus in de lens van de fotograaf. Beiden dragen een identieke overjas met daaronder lange rokken. Op hun hoofden prijken grote hoeden met strikken. In de enveloppe zit ook nog een portretje van een jonge vrouw. Ook daaronder staat ‘Vlaardingen’. De naam van de fotograaf is anders. Een van de dames op de eerste foto zou dezelfde kunnen zijn als op het portretje. Het is echter de andere die mijn aandacht trekt. Er zitten familietrekjes in haar gelaat. Ze doet me denken aan mijn nicht Leonie, dochter van oom Gerrit. Volgens mijn moeder had deze nicht, die in Noord-Holland woont, ook al eens getracht de familiegeschiedenis uit te zoeken. Ik besluit haar te bellen.

De nichten van vaderskant van mijn familie ken ik niet goed. Als kind kwam ik twee keer per jaar op bezoek bij oom Gerrit en tante Ans in Hoorn. Mijn nichten zijn een aantal jaren ouder dan ik. Leonie is lichtelijk verbaasd wanneer ik haar bel. Ze informeert naar mijn moeder. We praten elkaar bij over wat familiezaakjes. Dan vertel ik haar over mijn plannen een boek over onze grootmoeder te schrijven. Ze is heel geïnteresseerd. We praten over de levensloop van Lucia. Leonie heeft jaren terug navraag gedaan bij de familie van Trijntje Koning, de pleegmoeder van Lucia. En daar duikt tante Cor van de naoorlogse brief op. Ze was de zus van Trijntje. Haar dochter Marie zou het mogelijk aan haar dochter hebben verteld, aldus Leonie. Ik krijg een telefoonnummer.

Ik bel de kleindochter van tante Cor. Ik weet dat de kans klein is, maar bedenk dat elke familie zo zijn verhalen heeft en doorgeeft, dus wie weet. Een klein stukje informatie kan al genoeg zijn om verder te speuren. De kleindochter weet echter niet meer dan ik. Haar moeder en grootmoeder hebben nooit iets over het ongewenste kindje verteld. Ze verwijst me naar het

regionaal archief in Alkmaar. Volgens haar zouden daar dienstbodenregisters zijn waar mogelijk meer informatie te vinden is.

Op 'Alle Friezen.nl' kom ik moeder en dochter tegen. Lucia als echtgenote van Bote Lieuwe. Er blijkt een trouwakte te zijn. Ik klik op het document. Ik lees de namen van mijn grootouders. Bij mijn grootmoeder staat aangegeven: 'dochter van Teetje de Wit, vader onbekend'. Daar is mijn overgrootmoeder. Ik tik haar naam in in de zoekmachine. Ik ben heel benieuwd of er van zo lang geleden iets op het internet te vinden is. Ik kom terecht bij de genealogie van een familie uit 1843. Dat is ver voor de tijd die ik zoek. Mijn moeder had het over Almelo, Enschede of de Achterhoek. De combinatie met de naam levert echter niets op. Teetje is misschien de verbastering van Thea of Theodora. Ik probeer het opnieuw. Geen resultaat. Dan de combinatie met Lucia de Wit. Er verschijnt een match. Ik open de pagina. Ik zie een uitgebreide stamboom. Dezelfde Teetje uit 1843 duikt weer op. Maar nu als zuster van Pieter de Wit. Pieter blijkt gehuwd te zijn met Aafke de Boer. Wanneer ik de rij kinderen daaronder zie, loopt er een rilling over mijn rug. Ik heb de familie van mijn grootmoeder gevonden. Ik zie een Mina de Wit. Dan Arie Balte. Het derde kind is Lucia, geboren en gestorven in 1865. Cornelis en Dirk volgen. Nog een Lucia, geboren in 1878. Daaronder de naam Teetje, 1880. Pieter en Johanna sluiten de lange rij kinderen. Ik heb ze. Overgrootmoeder Teetje de Wit, een zusje dat slechts enkele maanden heeft geleefd en een oudere zus, beiden met de naam Lucia.

Ik leun achterover in de stoel en drink mijn koud geworden thee. Mijn grootmoeder draagt de naam van haar tante. Teetje heeft haar ongewenste kind de naam gegeven van haar zus. Dat kan toch niet anders dan uit liefde zijn voor het onschuldige wezen-tje dat negen maanden in haar buik was gegroeid? Een golf van warmte overspoelt me. Na het telefoongesprek met mijn oom werd mijn overgrootmoeder in mijn verbeelding een verslonsde volksbuurtvrouw die met rotte tanden in de mond haar eerstgeborene bij de deur had weggestuurd. Hier in mijn werkkamer,

achter de computer, krijg ik een heel andere kijk op deze vrouw. Ongewenst zwanger op achttienjarige leeftijd. Nog maar net uit het ouderlijk huis. Wie was de vader? Hoe reageerde hij op het nieuws van de zwangerschap? Hoe had ze dit aan haar ouders verteld? Wilde ze het afstaan of moest ze dat? Heeft ze het kindje nog bij zich gehad of is de baby direct bij haar weggehaald? Vragen, vragen en nog eens vragen vullen mijn hoofd. Een ding is mij duidelijk. Ze was niet een harteloos wijf dat haar ongewenste kind afstond. Ze had gevoelens voor het baby'tje dat ze ter wereld bracht. Ze gaf haar een familienaam. Ze noemde het Lucia.

Ik bekijk de website van het regionaal archief in Alkmaar. Ik besluit te mailen met de gegevens die ik heb en een zoekopdracht te laten uitvoeren. Enige dagen later ontvang ik een mail. Teetje de Wit stond vanaf 1898 als dienstbode ingeschreven bij H.T.M. Rijks, koek- en banketbakker en kok te Alkmaar. Er is geen uitschrijving gevonden. In de mail wordt ook vermeld dat de heer Rijks getrouwd was met Maria Schotsman. Op de gezinskaart staat vermeld dat een ongetrouwde broer, alsmede de moeder van mevrouw Schotsman, inwonend waren. Ik google op de koek- en banketbakker. De naam van bakker Rijks duikt op in twee overlijdensaktes. Als vader van een jongetje van elf en enkele jaren later van een meisje van zeventien. Het blijken de enige kinderen van het echtpaar te zijn. Ik vind onder afbeeldingen een advertentie van de firma Schotsman uit die periode. 'Speciale Inrichting voor het leveren van geheele Dinners, en Dinners aan huis. Nette bediening'.

Ik laat de informatie op me inwerken. Er zijn nogal wat mogelijke kandidaten voor het vaderschap. De bakker zelf, de vrijgezelle broer, maar mogelijk ook de clientèle van de firma die aan huis netjes werd bediend door het jonge meisje. De dienstbodetijd van Teetje duurde niet lang. Ze is niet uitgeschreven als dienstbode. Ze is vast op straat gezet toen ze zwanger bleek te zijn. Feit is dat haar kind in 1899 in Vlaardingen het levenslicht zag. Ik stel me haar voor als achttienjarig meisje dat vanuit het ouderlijk huis

naar de grote stad ging. Ik herinner me een gesprek dat ik ooit met mijn oma van moederskant had. Die ging op veertienjarige leeftijd het huis al uit om te dienen in Leeuwarden. ‘Ik wist van niks,’ zei ze me. Haar moeder, vroedvrouw nota bene, had haar gewaarschuwd niet met een buik vol thuis te komen. Ze wist niet wat haar moeder bedoelde. Ze wist niet eens wat haar overkwam toen ze voor het eerst ongesteld werd. Ik vraag me af wat Teetje wist.

Ik neem contact op met het stadsarchief van Vlaardingen. Per post ontvang ik een uitgebreide reactie met kopieën van aktes: ‘Lucia de Wit wordt in Vlaardingen geboren op 20 april 1899, als niet erkende natuurlijke dochter van Teetje de Wit. Getuigen bij de aangifte zijn Arie Balte de Wit en Klaas Brugman, beiden wisselwachter van beroep. De namen van moeder en dochter komen niet voor in het bevolkingsregister, wat niet heel verwonderlijk is. Duidelijk is dat Teetje van elders afkomstig was en hier, vermoedelijk vanwege de schande van het ongehuwd moederschap, haar bevalling heeft afgewacht. Volgens uw informatie komt de kleine Lucia terecht bij het gezin Tuinman te Hindeloopen. Omdat zij verder door het leven gaat met de achternaam De Wit, vermoed ik dat er geen adoptie heeft plaatsgevonden, maar dat zij als pleegkind is aangenomen. Zouden Arie Balte de Wit en Gerrit Tuinman elkaar hebben gekend als collega’s en is dit de verklaring voor het feit dat Lucia in Hindeloopen terecht is gekomen? ‘Vader’ Tuinman duikt op als getuige bij haar huwelijk op 23 maart 1922 te Hindeloopen. De huwelijksakte levert verder een belangrijke aanwijzing op over het verdere leven van Teetje de Wit. Zij is in dat jaar woonachtig in Den Haag.’

Ik ben een grote stap verder met mijn onderzoek. Ik raadpleeg het Haags Gemeentearchief. Teetje vestigde zich op 5 januari 1901 in deze stad, komende vanuit haar geboorteplaats Velsen. Enkele jaren later, op 7 juni 1905, treedt zij in het huwelijk met Gerrit Jan Schouten, huisschilder van beroep. Op het moment van het huwelijk is Teetjes vader, Pieter de Wit, al overleden. Haar moeder, Aafke de Boer, woont eveneens in Den Haag. De

relatie met broer Arie Balte is blijkbaar nog steeds goed, want hij is getuige bij het huwelijk. Samen krijgen Teetje de Wit en Gerrit Jan Schouten drie kinderen. Hendrika, geboren op 10 november 1905, Wilhelmina, geboren op 20 januari 1909 en Elisabeth Maria, geboren op 21 januari 1913.

Ondertussen zoek ik naar de link met Hindeloopen. Het bevolkingsregister daar vermeldt dat Lucia als pleegkind wordt ingeschreven op 2 december 1899. Ze is dan bijna acht maanden oud. De dagtekening van vestiging in de gemeente is 23 november 1899 en haar vorige woonplaats was Amsterdam.

Ik verbaas me over dit laatste. Geboren in Vlaardingen, opgegroeid in Hindeloopen. Waarom was ze in Amsterdam? Zou het verhaal van mijn oom dan toch kloppen? Zou mijn overgrootmoeder in de prostitutie zijn beland? Ik zoek op internet in het stadsarchief van Amsterdam. Ik besluit hulp te vragen bij het archief. Per post krijg ik een kopie uit het Bevolkingsregister van Amsterdam waarop te lezen is dat Lucia de Wit zich op 11-11-1899, komende uit Vlaardingen, vestigt in een opvanghuis voor ongehuwde moeders, genaamd 'Beth Paleth'. Zij vertrekt op 23-11-1899 naar Hindeloopen. Het roept nog meer vragen op.